

**ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI**

Fakulta pedagogická
Katedra historie

Posudek oponenta bakalářské práce

Název bakalářské práce:

MLYNÁŘSTVÍ V HORAŽDOVICÍCH

Autor bakalářské práce: Jaroslava Škudrnová

Oponent: Mgr. Jakub Krček

Bakalářská práce Jaroslavy Škudrnové je hned v několika ohledech mimořádným počinem a číst ji z pozice oponenta představuje nadmíru potěšující úkol. Může se zdát, že psát oponentský posudek na práci, jejíž kvality již dostatečně ocenili jistě povolanější odborníci v porotách celostátních studentských soutěží, v nichž se v letošním roce dařilo Jaroslavě Škudrnové zcela po zásluze uspět, je nevděčná a možná až zbytečná práce. Přesto se do ní s chutí pustím.

CÍL PRÁCE

Za název své bakalářské práce si Jaroslava Škudrnová zvolila – dle mého soudu poněkud nešťastně – značně fádňící a ke škodě věci nekonkrétní „*Mlynářství v Horažďovicích*“. Je to v celku pochopitelný krok ve fázi zadání práce, kdy studenti často nevědí, jakým směrem se budou ubírat jejich další kroky. Stejný důvod zřejmě sehrál svou roli i v tomto případě. Název práce tak evokuje povšechnou kompilační práci, která v málokdo vzbudí touhu pustit se do jejího čtení. V tom spočívá kámen úrazu. Jaroslava Škudrnová totiž – se skromností jí vlastní – ukryla za velmi obecný název precizní historickou studii, v níž dopodrobna mapuje mlýny a mlynářství v poddanském městečku Horažďovicích ve starším historickém období (cca od poloviny 14. do konce 17. století) s drobnými, ale zcela funkčními přesahy do mladších až současných časů. Prostřednictvím mikrohistorické sondy do dějin dvou vybraných mlýnů pak přibližuje okolnosti fungování raně novověkých mlýnů včetně celé řady pozoruhodných detailů. Autorka tak ve své práci mlýny a mlynářství pojednává nejen jako nezbytnou součást

raně novověké městské ekonomiky, ale také jako kulturněhistorický fenomén své doby. Bylo by více než vhodné, pokud by se tato skutečnost odrazila i v názvu práce, třeba formou podnázvu. Hodnotit splnění deklarovaných cílů s ohledem na název práce tedy není zcela namístě – práce samotná svůj název mnohonásobně převyšuje a taktéž zásady pro vypracování uvedené v zadání práce se oproti výsledku drží silně při zemi.

OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ

Po obsahové stránce je práce Jaroslavy Škudrnové – troufám si na to slovo – příkladná. Ačkoliv by mohla popsat desítky stran historickým vývojem Horažďovic, další desítky pak obecným výkladem o mlýnech a mlynářích, nečiní tak. Dějiny města pojednává ve zkratce a s důrazem na podstatné; zbytek si může čtenář dohledat sám dle odkazů na dostupnou literaturu k tématu. A není to proto, že by se v historii města neorientovala. Naopak, je s ní velmi dobře obeznámena, a proto nepotřebuje opisovat již napsané a může se plně koncentrovat na svůj hlavní cíl.

Kvalitu práce lze vytušit už ze seznamu použitých pramenů a literatury. Třístránkový hustě psaný soupis v případě práce Jaroslavy Škudrnové prozrazuje, že mimořádné úsilí věnovala autorka své studii již ve fázi heuristiky. Jistota, s jakou excerpovala středověké a raně novověké písemnosti je obdivuhodná. Z písemných pramenů využívala hlavně ty uložené ve fondu Archiv města Horažďovice v klatovském okresním archivu (Liber memorabilium, městské knihy, listiny, radní manuál, mlýnské rejstříky...), kde vyhledávala především kupní a nájemní smlouvy o převodech obecních mlýnů mezi jednotlivými mlynáři apod. Ponořila se také do studia církevních matrik, z jejichž zápisů velice obratně rekonstruuje sociální postavení mlynářů v rámci městské obce, a to skrze kmotrovské vazby. Raně novověké prameny centrální evidence (berní rulu a tereziánský katastr) využívá jen okrajově. V zadání své bakalářské práce Jaroslava Škudrnová uváděla, že probádá též fond Velkostatek Horažďovice, avšak k tomu během přípravy práce nedošlo, což autorka hned v počátku ozřejmuje tím, že se rozhodla zabývat se pouze mlýny obecními, nikoli vrchnostenskými. Její orientace v archivních fondech je neobyčejná, což dokazuje mimo jiné i konstatováním využitelnosti dosud nezpracovaného fondu horažďovických cechů. Doplnující informace pak autorka čerpá z pramenů ikonografických (veduty, fotografie), kartografických (staré mapy a plány) i hmotných (expozice mlynářství v horažďovickém muzeu s dochovanými částmi mlýnského vybavení). Velmi solidní je také autorčina orientace v literatuře, a to napříč regiony i časovými obdobími. Znalost mnohdy pozapomenutých děl regionálních i lokálních historiků a vlastivědných badatelů z první půli minulého století, stejně jako schopnost vyhledávat relevantní informace ve zcela aktuálních sborníkových a časopiseckých studiích (časté jsou publikace z roku 2011, jedna dokonce v tisku!) a také v nedávno dokončených kvalifikačních pracích kolegů a kolegyně z jiných vysokých škol umožňuje autorce uvádět své poznatky o mlýnech v úzce ohraničeném prostoru získané

z archivních pramenů do kontextu nadregionálního a také mezioborového (archeologie, stavebněhistorický průzkum, onomastika).

Na začátku své práce se autorka zabývá formálním i obsahovým rozborem pramenů, které dále ve své práci nejen precizně interpretuje, ale umí je podrobit také kritice. Kritická dokáže být rovněž k tvrzením tradovaným ve starší literatuře, která neváhá odvážně konfrontovat se svědectvím pramenů. Činí tak třeba v případě v literatuře ustáleného obrazu Horažďovic, jakožto města vykořisťovaného během rekatolizace Šternberky, proti čemuž staví vlastní závěry, získané rozborem privilegia Františka Matyáše Karla ze Šternberka z roku 1647 (s. 13, pozn. 69). Ve druhé části práce autorka nastiňuje dějiny mlynářského řemesla v Horažďovicích od 13. do počátku 17. století, na což navazuje podrobným výkladem o historii dvou nejvýznamnějších obecních mlýnů v dobách třicetileté války a dále ve druhé půli 17. století. Tyto části jsou stěžejními pasážemi celé práce a představují dosud jediný ucelený pohled na danou problematiku. Ve čtvrté kapitole se pak autorka vyjadřuje k otázce polohy jednotlivých horažďovických mlýnů a k možnostem a limitům využití jejich názvů coby pramene pro jejich lokalizaci. V závěru své práce pak shrnuje získané poznatky se zdůrazněním těch nejzásadnějších. Mezi ty patří dozajista posunutí nejstarší písemné zmínky o mlynářství v Horažďovicích do roku 1366 (dosud se předpokládalo rok 1373), byť ta se mi jeví poněkud problematickou, na což upozorním v oddíle připomínek k bližšímu vysvětlení při obhajobě. Mimořádné úrovně pak dosahuje také příloha, sestávající ze dvou tabulek (přehled horažďovických mlýnů a přehled mlynářů na dvou vybraných mlýnech během 17. století), čtyř mapek (současný stav rozmístění mlýnů v Horažďovicích, předpokládaný stav k roku 1463 a k roku 1503, přibližná poloha dnes neznámého Podhrázského mlýna), reprodukce Willenbergovy veduty z roku 1602 se zvýrazněním mlýnů a kvalitní fotodokumentace současného stavu horažďovických mlýnů, a to jak dodnes funkčních, tak i zrekonstruovaných pro rekreační účely, momentálně opravovaných i chátrajících. Fotografie exteriérů pořídila autorka sama, snímky interiérů si vypůjčila od Mgr. Tумы z plzeňského pracoviště NPÚ, který nedávno prováděl stavebněhistorický průzkum jednoho z objektů. Při zpracování přílohy projevila Jaroslava Škudrnová rovněž kromobyčejnou technickou zdatnost, která nebývá u studentů humanitního zaměření příliš obvyklou, a to zejména při zpracování mapek rekonstruujících historickou lokalizaci mlýnů na pozadí současné ortofotomapy.

I přes mimořádnou úroveň obsahového zpracování lze mít k práci Jaroslavy Škudrnové několik drobných výhrad a připomínek, které však v žádném případě nemohou zastínit výše vyzdvihovaná pozitiva. Zcela subjektivně prohlašuji, že zde postrádám v úvodu nástin urbanistického vývoje a topografie středověkých a raně novověkých Horažďovic. Tato funkční podkapitola by jistě napomohla k lepší orientaci v čase a prostoru, a to nejen nám, kteří nemáme toto malebné městečko prochozené skrz. Objektívne lze pak namítat například to, že ačkoliv v úvodu své práce autorka naznačuje, že bude pracovat se starými mapami, v práci samotné jsou zpracovány jen značně okrajově. Přitom například již Müllerova mapa z roku 1720 zachycuje mimo jiné také mlýny, a zvláště pak podrobné I.

vojenské mapování ze 60. let 18. století je pro studium staré topografie nanahraditelné. Uvědomuji si, že autorka si jasně určila horní časovou hranici koncem 17. století, ovšem v situaci, kdy jsou starší mapy nedostupné, představuje I. vojenské mapování výborné vodítko pro rekonstrukci starší a často také původní situace. Přinejmenším v přílohách se výřez z této mapy mohl objevit. V citaci pak autorka mylně uvádí jako místo uložení map I. vojenského mapování Ústřední archiv zeměměřictví a katastru. Originály se ve skutečnosti nacházejí ve vídeňském Kriegsarchivu, černobílými kopiemi disponuje Národní archiv, barevné digitální reprodukce získala Laboratoř geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, která je zpřístupňuje prostřednictvím svého webového portálu oldmaps.geolab. Stejně tak v případě reprodukce Willenbergovy veduty z roku 1602 nemá autorka zcela jasno o jejím původu. Uvádí, že jí byla poskytnuta v archivu NPÚ ÚOP v Plzni a že se jedná o fotokopii kresby uložené v Městském muzeu v Horažďovicích. Evidentně se však jedná o fotokopii reprodukce z Podlahou a Zahradníkem uspořádaného souboru Willenbergových vedut z roku 1901.

FORMÁLNÍ ÚPRAVA

Pakliže se obsahové zpracování bakalářské práce Jaroslavy Škudrnové vyznačuje mimořádně vysokou úrovní, formální úprava s ním zcela koresponduje. Celá práce působí vizuálně velice příjemným dojmem a číst ji je radost. Je to způsobeno obrovskou pečlivostí, kterou autorka věnovala gramatice, díky čemuž práce neobsahuje nejen pravopisné prohřešky, ale téměř zde nenarazíme na – v tomto typu prací – jinak obvyklé překlepy. Autorka je také velmi zručnou stylistkou a troufám si tvrdit, že její práce dosahuje místy literárních kvalit. Nechme ale promluvit ji samotnou: „*Marně se Jan pokoušel bojovat s nepřízní přírody a jistě nejednu bezesnou noc přemýšlel, jak poplatit své dluhy vůči obci, které v době nečinnosti mlýna hrozivě narůstaly [...]*“ (s. 18-19). Suverénní je také v zacházení s poznámkovým aparátem. Práce obsahuje na 39 stranách textu 266 poznámek pod čarou, které plní jak funkci odkazů (v drtivé většině na archivní prameny), tak funkci vysvětlivek (odborné termíny z mlynářství, vybrané problémy z dějin města apod.).

Po formální stránce lze mít drobné výhrady jen z závěrečného soupisu literatury, kde autorka poněkud nelogicky řadí mezi monografie edice pramenů (berní rula, sumář tereziánského katastru) a také nepublikované kvalifikační práce.

OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ

1. Výše jsem naznačil, že mám trochu problém s přijetím objevu nejstarší písemné zmínky o mlynářství v Horažďovicích, kterou autorka na základě své badatelské činnosti zasadila do roku 1366. Odkazuje přitom na horažďovickou Liber memorabilium (AM Horažďovice, sign. K10), která byla ovšem vedena, jak i sama

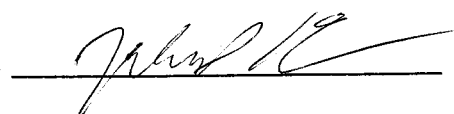
autorka zmiňuje, až od 70. let 14. století (nejstarší zápisy se hlásí k roku 1371). Autorka by tedy měla objasnit, jak je možné, že se v knize z počátku 70. let 14. století objevuje zápis z roku 1366.

2. I můj druhý dotaz směřuje k výše uvedené Liber memorabilium. Mohla by autorka vysvětlit, na jakém principu jsou v ní řazeny jednotlivé zápisy? Na chronologickém předpokládám stěží, jak nasvědčuje foliace knihy, kdy zápis z roku 1366 se objevuje na fol. 171v, z roku 1380 na fol. 169v, 1393 na fol. 173v, 1463 na fol. 122v, 1410 na fol. 218v, 1415 na fol. 142r, 1429 na fol. 142v atd.
3. Hodlá se autorka i nadále v rámci svého studia historie zabývat problematikou středověkých a raně novověkých mlýnů a mlynářství např. v širším regionálním kontextu (jihozápadní Čechy, Pošumaví...)?
4. Můžeme se v blízké budoucnosti těšit, že si při návštěvě Městského muzea v Horažďovicích budeme moci zakoupit skutečně kvalitní a obsažný průvodce po minulosti i současnosti horažďovických mlýnů?

NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

Bakalářskou práci Jaroslavy Škudrnové doporučuji k obhajobě s hodnocením **výborně**.

V Plzni 23. května 2012

Mgr. Jakub Krček

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra historie

(oponent)